

Przejrzysty bank

PROF. DR HAB. MAŁGORZATA ZALESKA

Regulatorzy rynku bankowego dążą do zwiększenia przejrzystości działalności bankowej, by zakres informacji o produktach i usługach bankowych oraz o sytuacji ekonomiczno-finansowej banków podawany społeczeństwu był coraz szerszy

Trend do zwiększania zakresu informacji, które muszą być podawane przez banki klientom występuje także w Polsce. Zgodnie z ustawą Prawo bankowe (art. 111) banki powinny ogłaszać w miejscu świadczenia usług, w sposób ogólnie dostępny m.in. następujące informacje:

- stosowane stawki oprocentowania środków na rachunkach bankowych, kredytów i pożyczek (w przypadku kredytów i pożyczek maksymalne oprocentowanie nie może przekraczać czterokrotność stopy kredytu lombardowego),
- stosowane stawki prowizji i wysokość pobieranych opłat (w odniesieniu do kredytów konsumenckich maksymalna wysokość prowizji i opłat może wynieść 5 proc. ich wartości),
- terminy kapitalizacji odsetek,
- stosowane kursy walutowe,
- bilans wraz z opinią biegłego rewidenta za ostatni okres podlegający badaniu (co do zasady roczny),
- skład zarządu i rady nadzorczej banku.

Banki spółdzielcze są zobowiązane, oprócz powyższych informacji, podać także obszar swojego działania oraz bank zrzeszający, z którym są zrzeszone.

Zgodnie z Ustawą o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (art. 38b) banki są obowiązane m.in. do informowania swoich klientów o:

- swojej sytuacji ekonomiczno-finansowej,
- uczestnictwie w obowiązkowym systemie gwarantowania depozytów i zasadach jego funkcjonowania.

Według rekomendacji nadzorczej S, odnoszącej się do ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie, banki powinny dołożyć wszelkich starań, aby informacje przekazywane klientom były zrozumiałe, jednoznaczne i czytelne. Jednocześnie, zgodnie z rekomendacją S, przy przekazywaniu informacji banki powinny uwzględniać poziom wiedzy klientów.

Obowiązki

Pytania jakie nasuwają się na tle powyższych wymogów są następujące:

- czy banki wywiązują się z wyżej wskazanych obowiązków, w tym z wymogu informowania swoich klientów o sytuacji ekonomiczno-finansowej?
- jaki powinien być tryb i zakres podawanych informacji, czy wyłożenie ulotek w placówkach bankowych jest wystarczającym kanałem dystrybucji informacji?
- czy kontrola przestrzegania przez banki powyższych wymogów jest wystarczająca?

Wbrew pozorom odpowiedź na powyższe pytania nie jest prosta i nie powinno się uogólniać wniosków. Wydaje się jednocześnie, że zakres informowania klientów bankowych nie jest jeszcze wystarczający w Polsce. Każdy czytelnik sam może znaleźć odpowiedź na niektóre z powyższych pytań, m.in. odpowiadając sobie na następujące pytania: czy będąc klientem banku został poinformowany o sytuacji ekonomiczno-finansowej banku?, czy widział i analizował bilans banku?, czy są trudności w dotarciu do tego rodzaju informacji? Trzeba jednocześnie podkreślić, że przepisy w zakresie obowiązku informowania klientów są dosyć lakoniczne, gdyż nie wskazują m.in. jak często i w jakim zakresie bank ma informować klienta o swojej sytuacji ekonomiczno-finansowej. Równie dobrze można stwierdzić, że informacja typu: „sytuacja ekonomiczno-finansowa banku jest stabilna” jest wystarczająca. Równocześnie należy wyraźnie podkreślić, że sama analiza bilansu nie pozwoli uzyskać informacji na temat rzeczywistej sytuacji banku, ze względu na brak niektórych istotnych danych, przykładowo na temat jakości portfela kredytowego. A zatem stwierdzenie, że sytuacja ekonomiczno-finansowa banku jest stabilna oraz przeprowadzenie analizy bilansu banku nie są wystarczające do jego kompleksowej oceny.

Zaufanie

Zwiększenie przejrzystości działalności bankowej ma służyć m.in. budowaniu zaufania do banków. Banki postrzegane są bowiem jako instytucje zaufania publicznego. Na tym tle powstaje pytanie: czy rzeczywiście wzrost przejrzystości działalności bankowej wpływa na poziom zaufania klientów do banków?

Zwiększenie przejrzystości działalności bankowej ma dwa wymiary, tzn. może pociągać za sobą zarówno pozytywne, jak i negatywne zjawiska. Bez wątpienia klient ma prawo wiedzieć jakie ryzyko podejmuje angażując swoje środki w danym banku. Informacja skierowana do klienta powinna zawierać zarówno wskazanie na potencjalne korzyści, jak i na ryzyko. Jednocześnie bank charakteryzujący się przejrzystą działalnością, pozytywnym wizerunkiem, w dobrej kondycji ekonomiczno-finansowej może korzystać z tzw. premii.

Przejrzystość informacji podawanych do publicznej wiadomości ma bez wątpienia pozytywny wydźwięk w przypadku banków przestrzegających reguł sztuki bankowej, banków charakteryzujących się dobrą sytuacją ekonomiczno-finansową. Inaczej rzecz wygląda w odniesieniu do banków w trudnej sytuacji ekonomiczno-finansowej. Jeżeli do publicznej wiadomości zostanie podana informacja o poważnych problemach banku, oznacza to z dużym prawdopodobieństwem wystąpienie runu na bank i możliwość wystąpienia paniki oraz efektu zarażenia na rynku bankowym. Z tego też powodu informacje o działalności bankowej podawane do publicznej wiadomości powinny być wyważone i dogłębnie przemyślane.

Prawo czy praktyka

Wydaje się, że nie jest właściwym rozwiązaniem kompleksowe regulowanie przejrzystości rynku w drodze regulacji prawnych, w tym norm nadzorczych. Być może jest to pole, które powinno być określone tzw. dobrymi praktykami rynkowymi oraz zasadami konkurencji. W przypadku bowiem, gdy dany bank zacznie informować swoich klientów szerzej niż dotychczas, należy z dużym prawdopodobieństwem domniemywać, że zrobią to także konkurenci.

Stworzenie i stosowanie dobrych praktyk w zakresie informowania klien-

Zgodnie z rekomendacją S, przy przekazywaniu informacji banki powinny uwzględnić poziom wiedzy klientów

Aktualności

■ **29 grudnia 2007 r.** – weszło w życie rozporządzenie ministra finansów z 24 grudnia 2007 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości funduszy emerytalnych (DzU nr 248 poz. 1847). Rozporządzenie określa szczególne zasady rachunkowości funduszy emerytalnych, w tym zakres informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym, terminy sporządzenia i złożenia do ogłoszenia rocznego sprawozdania finansowego, zakres ogłaszania rocznego sprawozdania finansowego, termin zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego.

■ **29 grudnia 2007 r.** – weszło w życie rozporządzenie MF z 24 grudnia 2007 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości zakładów ubezpieczeń (DzU nr 248 poz. 1846). Rozporządzenie określa szczególne zasady rachunkowości zakładów ubezpieczeń, w tym:

- tworzenie rezerw techniczno-ubezpieczeniowych;
- zakres informacji wykazywanych w informacji dodatkowej, zasady sporządzania sprawozdania finansowego jednostek powiązanych, w tym zakres informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym jednostek powiązanych oraz w sprawozdaniach z działalności.

■ **31 grudnia 2007 r.** – weszło w życie rozporządzenie ministra finansów z 24 grudnia 2007 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości funduszy inwestycyjnych (DzU nr 249 poz. 1859).

Rozporządzenie określa szczególne zasady rachunkowości funduszy inwestycyjnych, w tym:

- zakres informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym, połączonym sprawozdaniu finansowym funduszu inwestycyjnego z wydzielonymi subfunduszami oraz w ich sprawozdaniach jednostkowych;
- zasady sporządzania sprawozdania finansowego, połączonego sprawozdania finansowego funduszu inwestycyjnego z wydzielonymi subfunduszami oraz sprawozdań jednostkowych subfunduszy;
- terminy sporządzenia i złożenia do ogłoszenia rocznego sprawozdania finansowego, rocznego połączonego sprawozdania finansowego oraz rocznych sprawozdań jednostkowych subfunduszy;
- terminy sporządzenia i przeglądu półrocznego sprawozdania finansowego, półrocznego połączonego sprawozdania finansowego oraz półrocznych sprawozdań jednostkowych subfunduszy;
- termin zatwierdzenia rocznego sprawozdania finansowego, rocznego połączonego sprawozdania finansowego funduszu z wydzielonymi subfunduszami oraz rocznych sprawozdań jednostkowych subfunduszy.

Opracowała Małgorzata Maria Skarbek

tów bankowych nie jest prostym przedsięwzięciem, mając na względzie wielowątkowość problemu. Tylko w kilku krajach europejskich istnieją tzw. dobre praktyki w odniesieniu do polityki informacyjnej klientów bankowych. Krajami tymi są: Bułgaria, Czechy, Irlandia, Rumunia, Węgry, Wielka Brytania. Trzeba jednocześnie zaznaczyć, że wzrasta zainteresowanie potrzebą opracowania dobrych praktyk w zakresie informowania klientów bankowych. Jako przykład można wskazać inicjatywę Komisji Europejskiej i EFDI (European Forum of Deposit Insurers – Europejskiego Forum Gwarantów Depozytów). Jednym z przejawów tej inicjatywy jest powołanie grupy roboczej EFDI, która ma określić zasady informowania deponentów o systemach gwarantowania depozytów. Grupie tej przewodniczy Polska – Bankowy Fundusz Gwarancyjny.

Gwarantowanie depozytów

Jednym z elementów informowania klientów bankowych o sytuacji ekonomiczno-finansowej banku, wypracowanym przez niektóre systemy gwarantowania depozytów, jest uzależnienie opłat na rzecz systemu gwarantowania depozytów od poziomu ryzyka podejmowanego przez bank i podawanie w jakiej grupie ryzyka znajduje się bank. Wysokość opłat na rzecz systemów gwarantowania depozytów uzależniona od poziomu ryzyka występuje tylko w 6 krajach unijnych: Finlandii, Francji, Portugalii, Rumunii, Szwecji i we Włoszech.

Uzależnienie wysokości opłat na rzecz systemów gwarantowania depozytów od poziomu ryzyka jest oczywiście „sprawiedliwe”, przy czym ma wpływ na stopień zagrożenia upadłości banku. Oczywiście wydaje się, że bank, którego klienci będą korzystalni z dużym prawdopodobieństwem z wypłat kwot gwarantowanych powinien płacić więcej na system gwarantowania depozytów niż bank będący w dobrej sytuacji ekonomiczno-finansowej. Jednocześnie klienci banku zagrożonego upadłością powinni mieć świadomość podejmowanego ryzyka. Z drugiej jednak strony, jeżeli bank będący w trudnej sytuacji ekonomiczno-finansowej będzie płacić więcej na system niż inne banki oraz klienci zaczną wycofy-

wać swoje depozyty z banku pogłębi to dodatkowo jego problemy i zwiększy ryzyko jego upadłości.

Waga edukacji

Reasumując należy stwierdzić, że stopień przejrzystości działalności bankowej wzrasta. Teoretycznie klienci bankowi, coraz więcej wiedzący na temat działalności bankowej, mają zagwarantowany dostęp do informacji o działalności bankowej, jego sytuacji ekonomiczno-finansowej oraz oferowanych produktach i usługach bankowych. Praktycznie rzecz ujmując wydaje się, że jest jeszcze wiele do zrobienia w zakresie informowania społeczeństwa na temat działalności bankowej. Znajomość reguł panujących na rynku bankowym, rzetelna wiedza na temat sytuacji ekonomiczno-finansowej banków, zasad działania systemu gwarantowania depozytów są szczególnie ważne w momencie wystąpienia ewentualnych niepokojów, kryzysu na rynku bankowym. Edukowanie klienta bankowego w takim momencie jest działaniem spóźnionym. Należy to czynić systematycznie,

w sposób przemyślany oraz nieagresywny, gdyż nadmierne informowanie klienta bankowego może przynieść efekt odwrotny od zamierzonego. W procesie tym należy rozróżnić proces edukacji od reklamy produktów i usług bankowych oraz wizerunku banku. Oczywiście jest, że proces edukacji, informowania klientów bankowych wymaga czasu i jest przedsięwzięciem generującym koszty, a banki dążą do ich ograniczenia. Podkreślić należy ponadto, że przejrzystość działalności bankowej nie chroni banków i systemu bankowego przed problemami (przykładem może być Wielka Brytania, w której regulacje kładą duży nacisk na przejrzystość). Wskazać należy także, że przejrzystość rynku w momencie wystąpienia problemów może je dodatkowo potęgować. ●

Autorka jest prezesem Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

*Przejrzystość
działalności
bankowej
nie chroni banków
i systemu
bankowego przed
problemami,
a w momencie ich
wystąpienia może
je dodatkowo
potęgować*